ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ - Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Τεύχος 162, Ιούνιος 2009

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Οι δυσμενείς εξελίξεις στην παγκόσμια οικονομία βρίσκουν την ελληνική οικονομία καταπονημένη να αντιμετωπίσει τις επιπτώσεις της διεθνούς αβεβαιότητας και της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης, η οποία αποτελεί μια πραγματικότητα που πλήττει ανησυχητικά την διεθνή και την ελληνική οικονομία. Πράγματι, η φάση της ύφεσης σε όλες τις χώρες αναδεικνύεται με την δυσμενή εξέλιξη των βασικών μεγεθών όπως: της αύξησης της ανεργίας, της μείωσης του εισοδήματος, της αύξησης του ελλείμματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, του αποπληθωρισμού, της μείωσης της βιομηχανικής παραγωγής και των πωλήσεων. Η ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ σε αυτό το τεύχος παρουσιάζει άρθρο σχετικά με τις προτάσεις της ΓΣΕΕ για την έξοδο από την οικονομική κρίση, καθώς επίσης και άρθρο που αναφέρεται στην κρίση του κυρίαρχου οικονομικού μοντέλου. Επιπλέον παρουσιάζει άρθρο για την απασχόληση στις υπηρεσίες καθαρισμού και φύλαξης στο δημόσιο τομέα. Τέλος δημοσιεύει άρθρο για τις επιπτώσεις της κρίσης στην υγεία, καθώς και τις δραστηριότητες του ΙΝΕ το τελευταίο διάστημα.

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ • ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

ΕΚΔΟΤΗΣ: Γιάννης Παναγόπουλος
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Σάββας Ρομπόλης, Γιάννης Κουζής, Πέτρος Λινάρδος - Ρυλμόν, Βασίλης Παπαδόγαμβρος
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ: Σάββας Ρομπόλης
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ: Γ. Κολλιάς, Δ. Κατσορίδας
ΓΡΑΦΕΙΑ: Ιουλιανού 24 Αθήνα, Τηλ: 210 8202247, Fax: 210 8202202
ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ: www.inegsee.gr • **ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:** vpetrak@inegsee.gr
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ: ΚΑΜΠΥΛΗ, Αντιγόνης 60, Τηλ: 210 5156820, Fax: 210 5156811

ΟΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΕ ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟ ΡΟΛΟ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Του Γιάννη Παναγόπουλου
Προέδρου ΓΣΕΕ

1. **Οι δυσμενείς εξελίξεις στην παγκόσμια οικονομία** βρίσκουν την ελληνική οικονομία καταπονημένη να αντιμετωπίσει τις επιπτώσεις της διεθνούς αβεβαιότητας και της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης, η οποία αποτελεί μια πραγματικότητα που πλήττει ανησυχητικά την διεθνή και την ελληνική οικονομία. Πράγματι, **η φάση της ύφεσης** σε όλες τις χώρες αναδεικνύεται με την δυσμενή εξέλιξη των βασικών μεγεθών όπως: της αύξησης της ανεργίας, της μείωσης του εισοδήματος, της αύξησης του ελλείμματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, του αποπληθωρισμού, της μείωσης της βιομηχανικής παραγωγής και των πωλήσεων.

   Το εκρηκτικό μείγμα αυτών των δυσμενών εξελίξεων θα συντελεσθεί όταν «η κρίση περάσει από την οικονομία στην κοινωνία» με εφιαλτικές διαστάσεις σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Οι δυσμενείς αυτές διεθνείς εξελίξεις συναντήθηκαν με τις αρνητικές εξελίξεις του ρυθμού μεγέθυνσης του ΑΕΠ στην ελληνική οικονομία, την έξαρση της ακρίβειας, την συρρίκνωση της αγοραστικής δύναμης των εισοδημάτων, ιδιαίτερα, των μισθωτών και των συνταξιούχων, το επίπεδο της ανεργίας, το έλλειμμα των τρεχουσών συναλλαγών(14% του ΑΕΠ), τα δημόσια ελλείμματα, την αύξηση του δημόσιου δανεισμού, την μείωση της βιομηχανικής παραγωγής και την επιδείνωση του επιπέδου ανταγωνιστικότητας.

2. Παρά αυτές τις **δυσμενείς εξελίξεις της ελληνικής οικονομίας** οι φορείς άσκησης της οικονομικής πολιτικής στην Ελλάδα μέχρι προ ολίγων μηνών υποστήριζαν ότι η ελληνική οικονομία με την εφαρμοζόμενη, τα τελευταία χρόνια οικονομική πολιτική των «οικονομικών της προσφοράς» θα μπορούσε να αντισταθεί στις πιέσεις της διεθνούς οικονομικής κρίσης, δεδομένου, ότι, σύμφωνα με την σχετική επιχειρηματολογία, τα δημόσια έργα, η δημοσιονομική εξυγίανση, οι ιδιωτικές επενδύσεις, οι ιδιωτικοποιήσεις, η αποτελεσματική λειτουργία των αγορών, κλπ. έχουν δημιουργήσει μεγάλα αναπτυξιακά αποθέματα που θωρακίζουν την ελληνική οικο-

νομία από τους κινδύνους των ανατιμήσεων της τιμής του πετρελαίου, των πρώτων υλών και των τροφίμων καθώς και των κοινωνικο-οικονομικών επιπτώσεων της διεθνούς οικονομικής κρίσης.

3. Όμως, η σημερινή κοινωνικο-οικονομική πραγματικότητα αποδεικνύει ότι η θωράκιση της ελληνικής οικονομίας ήταν μία απλή διακήρυξη και όχι εμπεριστατωμένο γεγονός με αποτέλεσμα οι εφαρμοζόμενες πολιτικές στην οικονομική και κοινωνική σφαίρα της χώρας μας να έχουν καταστεί ακόμα και ως προς τους στόχους τους, απολύτως αναποτελεσματικές.

   Έτσι, αποδεικνύεται **η ήττα της εφαρμοζόμενης πολιτικής** των οικονομικών προσφοράς στην Ελλάδα και των επιπτώσεών της, τόσο στην συρρίκνωση του παραγωγικού και αναπτυξιακού αποθέματος, όσο και στην αποδόμηση του κοινωνικού κράτους. **Σοβαρή ήττα** υπέστη επίσης η στρατηγική βελτίωσης του επιπέδου ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας διαμέσου της μείωσης του μεριδίου της εργασίας στο προϊόν και της αύξησης των δεικτών της κερδοφορίας, αφού οι επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας στο διεθνές εμπόριο συνεχώς επιδεινώνονται. Επίσης, η στρατηγική αυτή υπέστη **σοβαρή ήττα** στο πεδίο της αγοράς εργασίας με την ανησυχητική αύξηση της ανεργίας (η πραγματική ανεργία είναι τουλάχιστον διπλάσια από την στατιστική ανεργία (8% το 2008) και στο πεδίο των εργασιακών σχέσεων με την υπόδειξη της κυβέρνησης προς τους εργοδότες για απορύθμιση των εργασιακών σχέσεων και μείωσης του χρόνου εργασίας με μείωση των αποδοχών.

4. Με βάση τις διαπιστώσεις αυτές, **οι δυνάμεις της εργασίας** στην χώρα μας ανέδειξαν διεκδικούν την αναγκαιότητα ριζικής αναθεώρησης των απόψεων και των εφαρμοζόμενων πολιτικών της κυβέρνησης της Ν.Δ., προκειμένου η ελληνική οικονομία να μη μπει, όπως την δεκαετία του 1990, στον «θάλαμο εντατικής θεραπείας» με ό,τι αυτό αρνητικά συνεπάγεται για το παρόν και το μέλλον του βιοτικού επιπέδου των ελλήνων πολιτών.

5. Στην κατεύθυνση αυτή, οι δυνάμεις της εργασίας ως **κοινωνικοί πρωταγωνιστές**, θέτουν και διεκδικούν ένα συνολικό σχέδιο μέτρων και πολιτικών, που αφορά τη συνολική πορεία της χώρας, με επίκεντρο τους μη έχοντες και μη κατέχοντες, με ανάπτυξη, καινοτομία, ρωμαλέα αναδιανομή του εισοδήματος καθώς και ενίσχυσης της συνολικής ζήτησης, της παραγωγικής και τεχνολογικής βάσης της χώρας.

5.1 Μέτρα άμεσης απόδοσης

Η επιβράδυνση της οικονομίας και η αύξηση της ανεργίας, απαιτούν τον προσανατολισμό της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής σε μέτρα, τόσο για την τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας, όσο και για την προστασία της απασχόλησης και των εισοδημάτων των εργαζομένων και των ανέργων. **Η προβλεπόμενη από την κυβέρ-**

νηση περιορισμένη επέκταση της καταβολής του επιδόματος ανεργίας, η συνέχιση των αναποτελεσματικών πολιτικών απασχόλησης (stage, προγράμματα κ.ά.) αποτελούν επικοινωνιακά τεχνάσματα και όχι ουσιαστικά μέτρα πολιτικής.

Για την άμεση αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κρίσης προτείνονται από τη ΓΣΕΕ τα εξής μέτρα:

Α. Προστασία όλων των δανειοληπτών με πρόσθετα μέτρα τα οποία θ' αφορούν όχι μόνο όσους πήραν αλλά και όσους θα πάρουν δάνειο από τις καταχρηστικές και αντικοινωνικές συμπεριφορές των τραπεζών.

Εφαρμογή της απόφασης του Α.Π. του 2001 περί επιβολής «πλαφόν» στα επιτόκια των καταναλωτικών δανείων και καρτών.

Νομοθέτηση πλαισίου ατομικού πτωχευτικού δικαίου.

Νομοθετική υποχρέωση των τραπεζών που μετέχουν στο πρόγραμμα ενίσχυσης των 28 δις για μείωση των επιτοκίων και των περιθωρίων σε επίπεδα πριν την έλευση της κρίσης.

Ενίσχυση των δανειοληπτικών με χαμηλά εισοδήματα με ανάληψη από το δημόσιο μέρους των δόσεων ως εγγύηση της παρεχόμενης ρευστότητας και αποπληρωμή μέσω της φορολογίας με όρους (διάρκεια - επιτόκιο) που θ' ανακουφίζουν ουσιαστικά τα νοικοκυριά.

Β. Σταθεροποίηση του τραπεζικο-πιστωτικού συστήματος με κοινωνικό έλεγχο και όχι με τη «διάσωση» των μεγαλομετόχων και των τραπεζιτών από τους φορολογούμενους.

- Η συμμετοχή του δημοσίου για την ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας των Τραπεζών να συνοδεύεται **υποχρεωτικά** με ιδιοκτησιακό μερίδιο με στόχευση τον έλεγχο της Εθνικής Τράπεζας μαζί με τ' ασφαλιστικά ταμεία ως «εργαλείο» παρέμβασης για την πολιτική αρμοδιοτήτων και ανάπτυξης για ολόκληρο το χρηματοπιστωτικό σύστημα με την συνεπικουρία της Αγροτικής Τράπεζας και του Τ.Τ.

- Απαγόρευση των απολύσεων στις τράπεζες, που είναι πιθανόν να προταθούν στο πλαίσιο του προγράμματος σταθεροποίησης.

Γ. Στοχευόμενες κρατικές ενισχύσεις για τη στήριξη των ΜΜΕ, τομέων και κλάδων της ελληνικής οικονομίας που απειλούνται από την χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση (π.χ. Τουρισμός, Κλωστοϋφαντουργία, κ.ά.).

Δ. Εξασφάλιση της περιουσίας των ασφαλιστικών ταμείων με τον προγραμματισμό της επιστροφής επενδύσεων σε τίτλους σίγουρης και σταθερής απόδοσης και την κάλυψη των απωλειών που οφείλονται στην κρίση. Ειδικότερα για τ' ασφαλιστικά ταμεία απαιτείται:

- ✓ **Σαφής και νομοθετημένη εγγύηση, από την Πολιτεία, του συνόλου των κατατεθειμένων στο τραπεζικό**

σύστημα (κυρίως στην Τράπεζα της Ελλάδος) διαθεσίμων των ασφαλιστικών Ταμείων.

✓ Με δεδομένες τις τεράστιες απώλειες των τιμών των χρηματιστηριακών αξιών, απαιτείται σαφής και άμεση παρέμβαση της Πολιτείας, ώστε **να απαγορευθεί η ρευστοποίηση, σ' ολόκληρη τη διάρκεια της κρίσης, από οποιονδήποτε ασφαλιστικό φορέα, μετοχικών ή ομολογιακών αξιών.**

✓ Παραλληλα, θα πρέπει να ληφθεί **μέριμνα άμεσης συνδρομής (μέσω ατόκου δανεισμού) από τον κρατικό προϋπολογισμό, προς τους ασφαλιστικούς φορείς που αντιμετωπίζουν ή πρόκειται να αντιμετωπίσουν προβλήματα ρευστότητας.**

✓ Σε καμία περίπτωση, δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιηθούν τα ταμειακά διαθέσιμα οποιουδήποτε Τομέα των 13 νέων (υπέρ) Ταμείων, για την κάλυψη αντίστοιχων ταμειακών αναγκών άλλου τομέα του ίδιου (υπέρ) Ταμείου.

✓ Επιβάλλεται ακόμη, **η τροποποίηση της ισχύουσας νομοθεσίας** στα σημεία που αυτή:

- Απαγορεύει τις καταθέσεις προθεσμίας σε ποσοστό άνω του 1% των διαθεσίμων των ασφαλιστικών Φορέων και
- Επιτρέπει τις επενδύσεις σε σύνθετα (δομημένα) ομόλογα σε ποσοστό 2% των διαθεσίμων των Ταμείων (επιβάλλεται η ολοσχερής απαγόρευση των επενδύσεων των ασφαλιστικών Ταμείων σε παρόμοια προϊόντα).

Ε. Ενίσχυση της προστασίας των ανέργων με την αύξηση του επιδόματος ανεργίας στο 80% του μισθού ασφαλείας και επιμήκυνση της διάρκειας καταβολής του.

ΣΤ. Αύξηση των κοινωνικών δαπανών για την υγεία για την ουσιαστική ανασύσταση του Εθνικού Συστήματος Υγείας. Υλοποίηση προγράμματος επέκτασης των δικτύων δημοσίων μεταφορών στις πόλεις ώστε να μειωθούν δραστικά οι δαπάνες μετακίνησης των εργαζομένων και να ενισχυθεί η εξοικονόμηση ενέργειας. Αύξηση των δαπανών για την Παιδεία στο 5% του ΑΕΠ και στο 2% για την Έρευνα. Ενίσχυση των κονδυλίων για τα προγράμματα πρόνοιας και κοινωνικής προστασίας.

Ζ. Έκτακτα και μόνιμα εισοδηματικά μέτρα για τους χαμηλοσυνταξιούχους και χαμηλόμισθους και τα αντίστοιχα νοικοκυριά που βρίσκονται κάτω από τα όρια φτώχειας (στατιστικό όριο όχι αυτό που αυθαίρετα ορίζεται από την κυβέρνηση και ισοδυναμεί με 5.800 €, αλλά τουλάχιστον τα 10.500 € που αντιστοιχούν στα εισοδήματα του μισθού ασφαλείας).

Η. Απαγόρευση των απολύσεων - διαθεσιμότητων - υποχρεωτικών αδειών για το διάστημα που θα διαρκεί η κρίση. Στελέχωση και ενεργοποίηση όλων των ελεγκτικών μηχανισμών, επιθε-

ωρήσεων εργασίας για την αυστηρή εφαρμογή της εργατικής νομοθεσίας και της διασφάλισης των δικαιωμάτων των εργαζομένων.

Έκτακτα μέτρα (αφορά ανέργους και χαμηλοσυνταξιούχους)

- Επίδομα που θα ξεκινά από τα 600 € για τους ευρισκόμενους στο όριο των 10.500 € και θα κλιμακώνεται διευρυνόμενο μέχρι και 2.000 € για τους άπορους ή έχοντες ελάχιστο εισόδημα.

  Είναι αναγκαία η συγκρότηση του Ταμείου Κοινωνικής συνοχής το οποίο πρέπει να ενισχυθεί από τον Κρατικό Προϋπολογισμό τουλάχιστον με 1 δις € όπως προεκλογικά δεσμευόταν η Κυβέρνηση.

- Επίδομα θέρμανσης για όσους βρίσκονται κάτω από το αφορολόγητο όριο με αντίστοιχη κλιμάκωση εισοδηματιών που θα κυμαίνεται από 300 μέχρι 800 € για περιοχές με ειδικές κλιματολογικές συνθήκες.

Για τους χαμηλόμισθους απαιτείται γενναία ενίσχυση του εισοδήματος που μπορεί να προέλθει με συνδυασμό 2 μεθόδων:

- Άμεση έκτακτη εισοδηματική ενίσχυση των αμειβόμενων με μισθό ασφαλείας.

- Ενίσχυση του μισθού και ημερομισθίου ασφαλείας με ταυτόχρονη ενίσχυση των μικρομεσαίων μεταποιητικών επιχειρήσεων μέσω της φορολογίας ώστε να δύνανται να επωμισθούν το κόστος χωρίς επιπτώσεις στην απασχόληση. Εφαρμογή συνδυασμένων μέτρων τόνωσης της ενεργούς ζήτησης, που θα συμβάλλουν στην τόνωση της αγοράς για έξοδο από την κρίση.

5.2 Εξεύρεση πόρων μέσω της αναδιανομής του εισοδήματος

Η ανάπτυξη με ταχείς ρυθμούς της προηγούμενης περιόδου, έχει οδηγήσει στην εντυπωσιακή αναδιανομή εισοδήματος προς όφελος των ανώτερων εισοδηματικών κατηγοριών, με την παράλληλη επιβάρυνση των μισθωτών και των χαμηλών εισοδημάτων, αλλά και την εξασθένιση της δυνατότητας της οικονομίας και της κοινωνίας να αντιμετωπίσουν μια δυσμενή διεθνή συγκυρία. Το μεγαλύτερο μέρος της μεταφοράς εισοδήματος προς τους «έχοντες» οδηγήθηκε σε καταναλωτικές δαπάνες και στην αύξηση των περιουσιακών στοιχείων και μικρό μόνο μέρος στην αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων.

Η εξεύρεση πόρων για την υλοποίηση πολιτικών μέτρων προστασίας της κοινωνίας και της οικονομίας, πρέπει να προέλθει τόσο από την αποτελεσματικότητα και ταχύτερη αξιοποίηση των πόρων των διαρθρωτικών προγραμμάτων της Ε.Ε., όσο και από την αντίστροφη αναδιανομή εισοδήματος προς όφελος των οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών. Είναι εφικτό να υλοποιηθούν οι εξής κατευθύνσεις πολιτικών:

- Αύξηση του συντελεστή φορολόγησης των πολύ υψηλών εισοδημάτων.

- Εγκαθίδρυση της προοδευτικής φορολογίας για τις Α.Ε. και ΕΠΕ.

- Επαναφορά και αύξηση της φορολογίας της μεγάλης ακίνητης περιουσίας, με ταυτόχρονη κατάργηση του ΕΤΑΚ.

- Φορολόγηση της εκκλησιαστικής περιουσίας.

- Φορολόγηση της πολυτελούς κατανάλωσης.

- Φορολόγηση των διασυνοριακών μετακινήσεων κεφαλαίων.

- Καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και βαριά φορολόγηση των επενδύσεων μέσω off-shore εταιριών.

- Απόσυρση των μέτρων φορολογικής επιβάρυνσης των μισθωτών και των συνταξιούχων.

5.3 Στήριξη της ανάπτυξης

Α. Αξιοποίηση των δυνατοτήτων άντλησης κεφαλαίων από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (Ε.Τ.Ε) για την πραγματοποίηση επενδύσεων σε υποδομές για την οικονομία, την κοινωνία, το περιβάλλον, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τις νέες πράσινες δραστηριότητες (π.χ. εξοικονόμηση ενέργειας στα κτίρια, τη βιολογική γεωργία, την βελτίωση των ενεργειακών δικτύων, τη σωστή διαχείριση των υδάτινων πόρων, κλπ.).

Β. Χρηματοπιστωτική στήριξη από την Ευρωπαϊκή Ένωση των οικονομιών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, προκειμένου να ελαχιστοποιηθούν οι επιπτώσεις εμβάθυνσης της οικονομικής τους κρίσης στα άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (χρηματοπιστωτική ρευστότητα, εξαγωγές, ξένες άμεσες επενδύσεις).

Γ. Αναθεώρηση με γενναία αύξηση του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων για το 2009 που τώρα για τέταρτη συνεχή χρονιά μειώνεται (φέτος κατά 1 δις €) και ισόρροπη κατανομή του ώστε να ενισχυθεί η περιφερειακή ανάπτυξη.

Δ. Επιτάχυνση της επεξεργασίας των μέτρων των επιχειρησιακών προγραμμάτων του ΕΣΠΑ, τα οποία όχι απλώς καθυστερούν αλλά έχει χαθεί πολύτιμος χρόνος. Προσπάθεια να μη χαθούν πολύτιμοι πόροι από το 3ο ΚΠΣ από γραφειοκρατικές και κυβερνητικές ανεπάρκειες.

Ε. Ουσιαστική αναπροσαρμογή του συμφώνου σταθερότητας με εξαίρεση από τον υπολογισμό των ελλειμμάτων των δημοσίων επενδύσεων και των δαπανών για την υγεία, πρόνοια, παιδεία, αειφόρο ανάπτυξη, ώστε να μετατραπεί οργανικά σε σύμφωνο ανάπτυξης, απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας με υιοθέτηση δεικτών (π.χ. ανεργίας, φτώχειας) που θ' αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του.

Ζ. Αντιμετώπιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις με την ενίσχυσή τους κατά προτεραιότητα μέσω των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ, ώστε να συνδέεται η βιωσιμότητά τους και η διατήρηση της απασχόλησης, με την αναβάθμιση των προ-

ϊόντων και των μεθόδων παραγωγής τους, **καθώς και απαγόρευση των απολύσεων στις επιχειρήσεις που χρηματοδοτούνται από το ΕΣΠΑ και από οποιοδήποτε άλλο πρόγραμμα ενίσχυσης που εξαγγέλλεται ή θα εξαγγελθεί.**

Η. Εξασφάλιση και επιτάχυνση της υλοποίησης σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο των προγραμμάτων προστασίας του περιβάλλοντος και αντιμετώπισης των κλιματικών αλλαγών, που αποτελούν παράγοντες αύξησης της απασχόλησης και ενίσχυσης της οικονομικής δραστηριότητας.

Θ. Επενδύσεις στη βιομηχανία της ενέργειας ιδίως στις «πράσινες» και εναλλακτικές μορφές με αιχμή τη ΔΕΗ της οποίας ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ δεν επιτρέπεται ν' αμφισβητηθεί είτε από τις διοικητικές κυβερνητικές αποφάσεις που κυριολεκτικά την λεηλατούν (καθορισμός της οριακής τιμής συστήματος) είτε την χρησιμοποιούν για να ενισχύουν την κερδοφορία των ιδιωτών φορτώνοντας τα βάρη μέσω αυτής στους πολίτες - καταναλωτές υπονομεύοντας ταυτόχρονα τα επενδυτικά της προγράμματα και στην ουσία το μέλλον της.

Ι. Πάγωμα ή και μείωση τιμολογίων των ΔΕΚΟ και των επιχειρήσεων του Δημοσίου (ΔΕΗ, Διόδια, Συγκοινωνίες - Μεταφορές, κ.ά.).

5.4 Ενίσχυση των διαρθρωτικών μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων πολιτικών

Κρίνουμε αναγκαίο τον προγραμματισμό μιας ισχυρής στρατηγικής παρέμβασης,

με στόχο τη διαμόρφωση ενός αποτελεσματικού πλαισίου πολιτικών για τη βιώσιμη ανάπτυξη, και την ταχεία οικοδόμηση εργαλείων που θα ενισχύσουν αποφασιστικά την οικονομία της γνώσης:

- Επεξεργασία και υλοποίηση ενός εθνικού στρατηγικού προγράμματος για τους παραγωγικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας, ειδικότερα δε για την μεταποίηση και την αγροτική οικονομία, ώστε να αναβαθμιστούν παραδοσιακοί κλάδοι και να αναπτυχθούν νέοι, ικανοί να στηρίζουν την απασχόληση και να συμβάλουν στην εξισορρόπηση των εξωτερικών συναλλαγών της οικονομίας.

- Αντικατάσταση του μοντέλου των αποκρατικοποιήσεων και ιδιωτικοποιήσεων των δημοσίων επιχειρήσεων, ως μοντέλου μη ορθολογικής διαχείρισης των πόρων με αναπτυξιακή και κοινωνική αποτελεσματικότητα, από το μοντέλο των επιχειρήσεων δημοσίου συμφέροντος που θα λειτουργούν στα πλαίσια ενός σύγχρονου κοινωνικού - οικονομικού χώρου ο οποίος θα παρέχει υπηρεσίας και αγαθά οιονεί κοινωνικά.

- Εξασφάλιση του σεβασμού των εργασιακών και ασφαλιστικών δικαιωμάτων στην «αγορά» εργασίας. Αύξηση των δαπανών για τις πολιτικές απασχόλησης και εξασφάλιση της αποτελεσματικής λειτουργίας των υπηρεσιών του ΟΑΕΔ.

- Αύξηση των δαπανών για την εκπαίδευση και εμπλοκή των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στην επεξεργασία των στρατηγικών για την οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον.

- Ενίσχυση της εμπλοκής των αντιπροσωπευτικών και κοινωνικών φορέων ανά περιφέρεια στο σχεδιασμό της περιφερειακής ανάπτυξης και των πολιτικών για την υποστήριξη των παραγωγικών τομέων της περιφέρειας. Προγραμματισμός και υλοποίηση για κάθε περιφέρεια της χώρας ερευνητικών προγραμμάτων με στόχο τις κατευθύνσεις και τις πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης.

- Ενίσχυση των δομών στήριξης και ενδυνάμωσης της επενδυτικής δραστηριότητας των ΜΜΕ σχετικά με την καινοτομία, την τεχνολογική ανανέωση και τη δημιουργία περιφερειακών αναπτυξιακών δομών και κλαδικών σχηματισμών (ολοκληρωμένα συμπλέγματα δραστηριοτήτων).

- Προγραμματισμός και υλοποίηση ενός εθνικού στρατηγικού προγράμματος για την ενέργεια, το περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους.

- Προγραμματισμός της αξιολόγησης των πολιτικών που υλοποιούνται από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ, ώστε με την ενδιάμεση αξιολόγηση τους να γίνουν αποφασιστικές τροποποιήσεις οι οποίες θα βελτιώσουν την αποτελεσματικότητά τους.

5.5 Κύρια μέτωπα των διεκδικήσεων των συνδικάτων είναι:

- Πολιτική φορολογικών ελαφρύνσεων

των εργαζομένων σε συνδυασμό με την ενίσχυση των κοινωνικών πολιτικών και των Δημοσίων επενδύσεων.

- Σταμάτημα κάθε διαδικασίας ιδιωτικοποιήσεων (Λιμάνια, ΟΣΕ, ΕΛΤΑ, Ασφαλιστικές κ.ά.). Δημιουργία ενός νέου, σύγχρονου ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ με δημόσιες επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών και αγαθών.

- Υπεράσπιση της ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ και των ταμείων με μέτρα προάσπισης των αποθεματικών και δράσεις για την αντιμετώπιση των συνεπειών του πρόσφατου αντι-ασφαλιστικού Νόμου, ο οποίος σωρεύει καθημερινά και νέα προβλήματα στα ταμεία και τους ασφαλισμένους.

- Μέτρα για την εισοδηματική ενίσχυση των χαμηλόμισθων, των συνταξιούχων, των ανέργων.

- Διασφάλιση ότι η δημόσια ενίσχυση των τραπεζών θα περάσει στην πραγματική οικονομία με μέτρα πραγματικής ανακούφισης των δανειοληπτών και των μικρών επιχειρήσεων.

- Δημόσιος έλεγχος στο τραπεζικό σύστημα και ανάκτηση ιδιοκτησιακών μεριδίων στις μεγάλες τράπεζες για ουσιαστικές συστημικές παρεμβάσεις.

  - ❖ Μέτρα υπεράσπισης της απασχόλησης και ενίσχυσης των ανέργων.

  - ❖ Κατάργηση κάθε διαχωρισμού ανάμεσα στους εργαζόμενους (παλιοί - νέοι, ασφαλιστικοί διαχωρισμοί, κανονισμοί, διαχωρισμοί κ.ά.).

6. Οι προτάσεις των δυνάμεων της εργασίας για άμεσα μέτρα, για αναπτυξιακές παρεμβάσεις και για μακροχρόνια προγράμματα βιώσιμης ανάπτυξης, βασίζονται στην επίγνωση της ανάγκης να εξασφαλιστούν οι κύριες λειτουργίες της οικονομίας, να υλοποιηθούν μέτρα που σέβονται τις μακροοικονομικές και δημοσιονομικές ισορροπίες, να προβλεφθεί η ενίσχυση των χαμηλόμισθων, των χαμηλοσυνταξιούχων και των ανέργων καθώς και της τεχνολογικής και παραγωγικής αναβάθμισης των επιχειρήσεων.

Βασίζονται όμως και σε ορισμένες διαπιστώσεις που σήμερα πλέον, με το ξέσπασμα μιας από τις πλέον σοβαρές κρίσεις της ιστορίας του καπιταλισμού, είναι ορατές σε όλους. Η επέκταση της λογικής της αγοράς σε όλες τις οικονομικές δραστηριότητες έχει αποβεί μοιραία για τις κοινωνικές αλλά και τις οικονομικές ισορ-

ροπίες, η γιγαντιαίων διαστάσεων αναδιανομή του εισοδήματος προς όφελος των πλουσίων αυτονομήθηκε πλήρως από την πραγματική οικονομία, και η προσφυγή σε δημόσιες πολιτικές και στον κρατικό σχεδιασμό βασικών επιλογών για την οικονομία και την κοινωνία είναι η μόνη οδός για να αποφευχθούν οι διαδοχικές καταρρεύσεις τόσο των κεντρικών, όσο και των περιφερειακών και τοπικών οικονομιών.

Οι δυνάμεις εργασίας προτείνουν να υιοθετηθούν κατευθύνσεις πολιτικών που αναγνωρίζουν, ότι χρειάζεται να επανέλθουμε σε δικαιότερη και συμβατή με τις ανάγκες κατανομή του εισοδήματος, ότι η κοινωνία έχει τη δυνατότητα να επεξεργάζεται και να υλοποιεί δημόσιες πολιτικές που στηρίζουν την οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον, ότι η προστασία, η στήριξη και η αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού αποτελεί την κύρια προτεραιότητα για την οικοδόμηση της οικονομίας της γνώσης και την εξασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης με εισοδηματική και κοινωνική αποτελεσματικότητα.

Η αντιμετώπιση των δυνάμεων της εργασίας και των συλλογικών εκπροσώπων τους από την κυβέρνηση κινείται από την άρνηση στην εχθρότητα. Ακόμη και την ώρα της κρίσης, οι εκφραστές των συλλογικών συμφερόντων της εργασίας αγνοήθηκαν προκλητικά.

Αγνοήθηκαν ακόμα και στην ανακοίνωση μέτρων επικοινωνιακού και σπασμωδικού χαρακτήρα καθώς είναι προφανές ότι οι κυβερνητικοί χειρισμοί είναι χωρίς σχέδιο και στόχευση, είναι αντιφατικοί, είναι χειρισμοί πανικού και ανησυχίας για τις επιπτώσεις τους στους εργαζόμενους και αντιμετωπίζουν καχύποπτα κάθε κοινωνική δράση.

Εμείς δεν εφησυχάζουμε. **Κοινωνικά πρωταγωνιστούμε** και συνεχίζουμε τον αγώνα με τις θέσεις, τις διεκδικήσεις και τις προτάσεις μας που καταθέτουμε καθημερινά στην κοινωνία και είμαστε έτοιμοι για έναν πολιτικό, και κοινωνικό διάλογο που μπορεί να οδηγήσει τη χώρα και το λαό της στην έξοδο από την κρίση και στην απασχόληση, τη δίκαιη διανομή και την αναδιανομή του παραγόμενου και του παραχθέντος πλούτου. **Μια διεκδικητική πρόταση** υποχρεώσεων και δικαιωμάτων που χωρίς να υποστέλλεται η σημαία και η δράση των ταξικών προτεραιοτήτων και της πάλης, εγγράφουμε τις απαιτήσεις της κοινωνικής πλειοψηφίας στην προοπτική βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου του λαού μας και της δυναμικής και καινοτομικής ανάπτυξης της χώρας μας.

Η ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΚΥΡΙΑΡΧΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

του Δημήτρη Α. Κατσορίδα

1. Μικρή αναφορά στις αιτίες της κρίσης της δεκαετίας του 1970

Τα πρώτα σημάδια της οικονομικής κρίσης του 1973 είχαν εκδηλωθεί με υποχώρηση της κερδοφορίας *σε όλους τους κλάδους της παραγωγής* από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, η οποία διατηρήθηκε έως και το πρώτο μισό της δεκαετίας του 1980. Η πτώση των κερδών εξέφραζε διαχρονικές αδυναμίες της παραγωγικής διαδικασίας και του μοντέλου οικονομικής πολιτικής που επικρατούσε μέχρι τότε. Αφορούσε, δηλαδή, τις επιχειρήσεις, τον τρόπο με τον οποίο αυτές παρήγαν και ήταν οργανωμένες, τα προϊόντα που προσέφεραν, την οργάνωση της εργασίας και τις εργασιακές σχέσεις. Αφορούσε, δηλαδή τους ίδιους τους κοινωνικούς αγώνες. Διότι η εργατική τάξη, μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, κατάφερε να ανακτήσει τις δυνάμεις της, απέκτησε μεγάλη ισχύ μέσω των συνδικάτων, οι μισθοί ήταν ικανοποιητικοί και κατέκτησε το κράτος πρόνοιας. Με λίγα λόγια, η ισχυροποίηση των δυνάμεων της εργασίας έθεσε σε αμφισβήτηση το μεταπολεμικό μοντέλο παραγωγής, σε όλα τα επίπεδα, σχεδόν σε όλες τις ανεπτυγμένες χώρες και όχι μόνο, με κύριο ενοποιητικό στοιχείο την αντίσταση στην τεϊλορική και φορντιστική οργάνωση της παραγωγής και στις αυταρχικές και αλλοτριωτικές σχέσεις και μορφές οργάνωσης της εργασίας που αυτή παρήγαγε. Η αμφισβήτηση του συγκεκριμένου μοντέλου οργάνωσης της εργασίας είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση του ποσοστού κέρδους, ενώ παράλληλα τέθηκαν σε αμφισβήτηση και όλες οι κοινωνικές σχέσεις.

Όμως, οι δυνάμεις της εργασίας, παρ' ότι αμφισβήτησαν το συγκεκριμένο μοντέλο παραγωγής, τελικά δεν κατάφεραν να διατηρήσουν τα κεκτημένα. Το νεοφιλελεύθερο υπόδειγμα ήταν η απάντηση του επιχειρηματικού κόσμου στην οικονομική κρίση του 1973, προκειμένου να επέλθουν μια σειρά αλλαγών στην παραγωγική και εργασιακή διαδικασία. Αποτέλεσε δε το εφαλτήριο για τη ραγδαία αλλαγή των προτεραιοτήτων της οικονομικής πολιτικής, η οποία άρχισε να εφαρμόζεται από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, και της οποίας βασικά χαρακτηριστικά είναι η εμμονή στη διατήρηση χαμηλών ποσοστών πληθωρισμού, χαμηλών δημοσίων ελλειμμάτων, σημαντική μείωση του ρυθμού ιδιωτικών αποταμιεύσεων, απελευθέρωση των κινήσεων του χρηματοπιστωτικού κεφαλαίου και μείωση του δημόσιου τομέα, μέσω ιδιωτικοποιήσεων, σε μια σειρά τομέων κοινωνικής πρόνοιας, όπως η υγεία, η παιδεία, η στέγαση, οι συντάξεις κλπ.

Βέβαια, αυτό δεν επιτεύχθηκε αμέσως. Χρειάστηκε μια μακρά σειρά μετασχηματισμών του παραγωγικού συστήματος, των εργασιακών σχέσεων και της αγοράς εργασίας, καθώς επίσης του τρόπου οργάνωσης της παραγωγής στο εσωτερικό των

μονάδων παραγωγής με την εισαγωγή νέων τεχνολογιών και την αλλαγή της οργάνωσης της εργασίας, προκειμένου οι επιχειρήσεις να ξαναβρούν την ικανότητά τους να παράγουν με ικανοποιητικό κέρδος.[1] Ως συνέπεια αυτών των μετασχηματισμών, σε όλες τις ανεπτυγμένες χώρες, η κερδοφορία στο σύνολο της οικονομίας ακολούθησε ανοδική πορεία και στο πρώτο μισό της δεκαετίας του 2000 είχε προσεγγίσει τα επίπεδα της χρυσής εποχής της δεκαετίας του 1960. Συγκεκριμένα, από τα μέσα της δεκαετίας του 1960 και έως το 1978-80 το μέσο ποσοστό κέρδους στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ είχε πέσει από 20-23% ετησίως στα επίπεδα του 12-13%. Από εκεί και μετά άρχισε σταδιακά η άνοδος και μεταξύ 1996-98 είχε πλησιάσει στα παλιότερα επίπεδα κερδών, φτάνοντας στο 19% στις ΗΠΑ και 24% στην Ευρώπη.[2]

Ουσιαστικά, ο η απελευθερία των αγορών αποτέλεσε την απάντηση του κεφαλαίου στη μεγάλη ισχύ που είχαν αποκτήσει το εργατικό κίνημα και τα άλλα κοινωνικά κινήματα στη διάρκεια της περιόδου 1960-1975. Με άλλα λόγια, ήταν η οικονομική και πολιτική στρατηγική του κεφαλαίου για τον περιορισμό της εργατικής τάξης και των προοδευτικών κατακτήσεων της μεγάλης ανόδου των κοινωνικών αγώνων (1960-1975), και τη μετατροπή του κοινωνικού συσχετισμού υπέρ της κυρίαρχης οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής ελίτ.

Έτσι, προέκυψε μια οικονομία, στην οποία η θέση του κεφαλαίου έγινε εξαιρετικά ισχυρή, διακήρυσσε και εφάρμοζε την απελευθέρωση των αγορών (χωρίς ρυθμίσεις, ελέγχους, εποπτεία και συντονισμό), επειδή, υποτίθεται, ότι μόνο με την αυτορύθμιση των αγορών διασφαλίζεται η καλή λειτουργία του συστήματος και μπορούν να λυθούν τα οποιαδήποτε οικονομικά προβλήματα προκύπτουν.[3]

2. Πώς επήλθε η κρίση;

Η ελεύθερη λειτουργία των αγορών επεκτάθηκε στον χρηματοπιστωτικό τομέα από τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1980, ενώ μέχρι το 1990, η διαδικασία της απελευθέρωσης είχε ολοκληρωθεί, καταργώντας όλους τους νόμους που περιόριζαν το χρηματιστικό κεφάλαιο.

Κατά συνέπεια, χάρη σ' αυτόν τον προσανατολισμό υπήρξε μεγάλη μεταφορά κεφαλαίου από τους άλλους τομείς της οικονομίας προς τον χρηματοπιστωτικό τομέα. Αυτό, βέβαια, δεν ήταν το αποτέλεσμα κάποιας «απληστίας» του κεφαλαίου που δραστηριοποιείται στον τομέα του χρηματοπιστωτικού συστήματος (δηλαδή, στη σφαίρα της κυκλοφορίας), αλλά της συνολικής κίνησης του κεφαλαίου να αναζητήσει πιο αποτελεσματικές περιοχές για την αξιοποίησή του. Και οι χρηματαγορές

---

1 Η. Ιωακείμογλου, *Οι κρίσεις του καπιταλισμού και ο μύθος της αυτόματης ρύθμισης των αγορών.* Αδημοσίευτο κείμενο.

2 Χριστίνα Αγριαντώνη, «Σκέψεις για την παγκόσμια κρίση», περιοδικό *Σύγχρονα Θέματα*, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2008, τεύχος 103, σελ. 100.

3 Σ. Ρομπόλης, «Η εργασία κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης», *Ενημέρωση* (έκδοση του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ), Μάρτιος 2009, τεύχος 159.

παρείχαν αυτή τη δυνατότητα. Από την άλλη, όμως, η δραστηριότητα του κεφαλαίου στη σφαίρα της κυκλοφορίας (τοκοφόρο κεφάλαιο) επειδή αποτελεί την πιο ολοκληρωμένη μορφή κίνησης του κεφαλαίου σε μια οικονομία, παρέχει στους παράγοντες της παραγωγής (τις επιχειρήσεις) χρήμα για επενδύσεις. Όμως, αυτή η παροχή χρήματος γίνεται με τον όρο μιας μελλοντικής και προσοδοφόρου (ως προς τον τόκο) επιστροφής του δανειζόμενου χρήματος. Αυτό με τη σειρά του σημαίνει ότι η εν λόγω διαδικασία δεν είναι εξωτερική ως προς τη λειτουργία του συνολικού κεφαλαίου, αλλά είναι τμήμα της παραγόμενης υπεραξίας, επειδή οι χρηματαγορές, μέσω αυτής της λειτουργίας του δανεισμού, ασκούν μια μορφή ελέγχου και εποπτείας, όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των κεφαλαίων που έχουν δανείσει στις επιχειρήσεις. Με τον τρόπο αυτό οι χρηματαγορές, επειδή κατευθύνουν τα κεφάλαιά τους με βάση τι θα τους αποδώσουν, λειτουργούν και εκκαθαριστικά ως προς τις επιχειρήσεις εκείνες, οι οποίες δεν αξιοποιούν επαρκώς τα κεφάλαιά τους, δηλαδή δεν είναι κερδοφόρες. *«Κριτήριο για τη διαδικασία αυτή είναι **η ενίσχυση της αξίας** των χρεογράφων της επιχείρησης (μετοχών και ομολόγων) όπως αποτιμώνται από τις διεθνείς αγορές (προεξόφληση μελλοντικής κερδοφορίας).*

*Οι κάτοχοι μετοχών και χρέους ταυτίζουν τα συμφέροντά τους με την κερδοφορία της επιχείρησης. Οι προσδοκίες κερδοφορίας των αγορών **μεταφέρουν** πιέσεις στα ατομικά κεφάλαια (επιχειρήσεις) για εντατικότερη και αποτελεσματικότερη εκμετάλλευση της εργασίας, δηλαδή για **έμπρακτη επιβεβαίωση των προσδοκιών.***

*...Η παραπάνω πίεση που μεταφέρουν οι αγορές αφορά τη συνολικότερη οργάνωση της παραγωγικής διαδικασίας, δηλαδή τη διαρκή αναδιοργάνωση της μορφής του **συλλογικού εργαζόμενου** αλλά και των εισοδηματικών σχέσεων ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία. Αναδιάρθρωση της επιχείρησης, πάνω από όλα, σημαίνει αναδιαμόρφωση του συνόλου των κοινωνικών σχέσεων που ''εσωκλείει'' εντός της με σκοπό την αύξηση της εκμετάλλευσης της εργασίας».*[4]

Κατά συνέπεια, δεν προέρχονται από δύο διαφορετικές πηγές τα εισοδήματα του χρηματιστικού κεφαλαίου από αυτά του παραγωγικού. Και αυτό φαίνεται από τις αιτίες και τον μηχανισμό, μέσω του οποίου επήλθε η οικονομική κρίση.

Συγκεκριμένα, αυτό που συνέβη ήταν το εξής: το παραγωγικό κεφάλαιο επένδυσε την μεγαλύτερη μερίδα της υπεραξίας στον χρηματιστικό τομέα αντί να την μετατρέψει σε πάγιο κεφάλαιο επειδή η κερδοφορία ήταν υψηλότερη στον χρηματοπιστωτικό τομέα και παρά το γεγονός ότι τα κέρδη ήταν ήδη πολύ υψηλά στον παραγωγικό τομέα. Στη συνέχεια, κάνοντας χρήση αυτής της μεγάλης και αυξανόμενης μάζας υπεραξίας, μέσω της κερδοσκοπίας

4 Δ. Π. Σωτηρόπουλος, *«Κατανοώντας τη νεοφιλελεύθερη μορφή του καπιταλισμού: ο φετιχισμός της κρίσης και η διαρκής στιγμή του Proudhon»,* Θέσεις, Ιανουάριος-Μάρτιος 2009, τεύχος 106, σελ. 47-48.

(χρηματιστικές φούσκες στο χρηματιστήριο, στην αγορά ακινήτων κλπ.) αναπτύχθηκε ένα τεράστιο πλασματικό κεφάλαιο (δηλαδή ένα χρηματιστικό κεφάλαιο χωρίς πραγματικό αντίκρισμα) με τις ανάλογες απαιτήσεις επί των μελλοντικών κερδών και των μελλοντικών μισθών, επομένως του προϊόντος. Η απαίτηση αυτή, του χρηματιστικού κεφαλαίου, επί του προϊόντος διογκώθηκε πολύ ταχύτερα από τις επενδύσεις στον παραγωγικό τομέα, έτσι ώστε τελικά δεν μπορούσε να ικανοποιηθεί. Με άλλα λόγια, τα κέρδη που ανέμενε να αποκομίσουν οι χρηματιστικές επενδύσεις από τον παραγωγικό τομέα ήταν μικρότερα από την ικανότητα του τελευταίου να αυξήσει την παραγωγή, αφού οι επενδύσεις του σε πάγιο κεφάλαιο ήταν μειωμένες.

Η επέκταση όλων αυτών των χρηματικών μέσων που κλήθηκαν να λειτουργήσουν ως κεφάλαιο βρέθηκαν, τελικά, σε αναντιστοιχία με την προσδοκώμενη μελλοντική παραγωγή, το ύψος του μελλοντικού εισοδήματος που είναι ικανή να παράγει η πραγματική οικονομία. Όταν έγινε κατανοητό ότι οι προσδοκίες του χρηματιστικού τομέα δεν θα μπορούσαν να ικανοποιηθούν, διότι η πραγματική οικονομία δεν μπορούσε να ανταποκριθεί, επήλθε η κρίση.[5]

5. Η εκτός ελέγχου κατάσταση

Η θρυαλλίδα της χρηματοπιστωτικής κρίσης ήταν η μέχρι πρότινος ανεξέλεγκτη χορήγηση δανείων, ιδιαίτερα στις ΗΠΑ, για αγορά κατοικιών και τοποθετήσεων υψηλού κινδύνου, εκ μέρους των τραπεζών, ώστε να δημιουργήσουν προϋποθέσεις υψηλής κερδοφορίας. Δηλαδή, το κεφάλαιο, προκειμένου να επεκτείνει τα κέρδη του, αύξησε την κατανάλωση, όχι όμως μέσω της αύξησης των μισθών, οι οποίοι βρίσκονται σε πολύ χαμηλά επίπεδα, αλλά με τη χορήγηση επισφαλών δανείων, όπως για την αγορά κατοικίας, σε ανθρώπους, οι οποίοι δεν είχαν κανένα οικονομικό πόρο για να τα αποπληρώσουν. *«Προσφέροντας στεγαστικά δάνεια, αρχικά σε χαμηλά επιτόκια, θα έβαζαν αυτόν τον κόσμο στον κύκλο της δανειοδότησης και μετά από δύο ή τρία χρόνια θα επέβαλαν αναγκαστική αύξηση των επιτοκίων που έτσι θα γίνονταν κερδοφόρα».*[6]

Όμως, αυτός ο δανεισμός τροφοδοτούσε τη διόγκωση του πλασματικού κεφαλαίου, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί μια χρηματιστηριακή φούσκα, ένα «χρηματιστήριο κατοικίας», με τιμές που δεν είχαν σχέση με το κόστος. *«Αυτή ήταν η μεγάλη αντίφαση της οικονομίας του χρέους. Ο χρηματοπιστωτικός τομέας πλήρωνε κέρδη στους κατόχους του, μπόνους στους κερδοσκόπους του, μισθούς στους εργαζόμενούς του και δάνεια στους δανειολήπτες του. Αλλά ο ίδιος δεν παρήγαγε ούτε πρόσφερε κανένα από τα αγαθά τα οποία επρόκειτο να αγοραστούν με αυτά τα εισοδήματα».*[7]

Κανονικά, σε καμία τράπεζα τα δάνεια δεν πρέπει να υπερβαίνουν τις καταθέ-

5 Βλέπε Η. Ιωακείμογλου, *«Η απαξίωση της πραγματικής οικονομίας ή του εισοδηματία;»*, Η Καθημερινή, 7/3/2008.

6 Chris Harman, *Η νέα κρίση του καπιταλισμού*, εκδόσεις μαρξιστικό βιβλιοπωλείο, Αθήνα 2008, σελ. 16.

7 Chris Harman, ό.π., σελ. 44.

σεις. Αυτός ο κανόνας, ιδιαίτερα στις αμερικάνικες τράπεζες, δεν τηρήθηκε. Έτσι, όταν μια τράπεζα παρέχει δάνεια, τα οποία υπερβαίνουν τις δυνατότητες των καταθέσεών της και εξακολουθεί να έχει ακόμη ζήτηση, τότε αναγκάζεται να δανεισθεί από τη λεγόμενη διατραπεζική αγορά. Πρόκειται για προσωρινά δάνεια, προκειμένου να ξεπεραστούν οι δυσκολίες, οι οποίες προέρχονται από την υπερβολική χορήγηση δανείων κάθε είδους (για αγορά αυτοκινήτων, κατοικιών, διακοπών, εορτών κλπ.) και από την προσμονή ότι αυτά θα επιφέρουν, στο μέλλον, υψηλά κέρδη. Όμως, στα μέσα του 2007, όταν οι αμερικάνικες τράπεζες αντιλήφθηκαν ότι πολλά από τα επισφαλή δάνεια καθυστερούσαν τις δόσεις για την πληρωμή των κατοικιών, άρχισαν να τα μετατρέπουν σε ομόλογα, τα λεγόμενα και «τοξικά», και να τα προσφέρουν εκ νέου στην αγορά με υψηλές αποδόσεις, ώστε να είναι πιο ελκυστικά. Πείσθηκαν, μάλιστα, και ευρωπαϊκές τράπεζες να αγοράσουν τέτοια ομόλογα, καθώς επίσης ασφαλιστικά ταμεία, οργανισμοί, διάφορα ιδρύματα κλπ., τα οποία τα πρόσθεσαν στα περιουσιακά τους στοιχεία.[8]

Όπως είναι αναμενόμενο, σε τέτοιες περιπτώσεις επισφαλών δανείων, όταν άρχισε να καθυστερεί η αποπληρωμή τους και οι οφειλέτες να καθυστερούν τις δόσεις τους, ξεκίνησαν οι κατασχέσεις των σπιτιών. Ο πολλαπλασιασμός των κατασχεμένων σπιτιών έριξε τις τιμές, μειώνοντας την κερδοφορία αυτών που εμπλέκονταν στην αγορά των στεγαστικών δανείων και ώθησε σε αύξηση τα επιτόκια, με αποτέλεσμα να γίνει πιο ακριβό το χρήμα και άρα πιο δύσκολη η δανειοδότηση και έτσι να ξεκινήσει το πάγωμα της αγοράς του χρήματος, το οποίο σταδιακά άγγιξε όλη την οικονομία των ΗΠΑ.

4. Η αποτυχία του κυρίαρχου οικονομικού υποδείγματος

Από τα προαναφερθέντα φαίνεται ότι όλο το σκηνικό είχε στηθεί για μια μεγάλη πτώση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και για μια αλυσιδωτή κρίση, όχι μόνο στις ΗΠΑ, αλλά και στην ευρωπαϊκή ήπειρο, δείχνοντας ότι η παγκόσμια οικονομία έχει μπει ταυτόχρονα σε ύφεση. *«Τον Ιούλη του 2007 ένα αντασφαλιστικό κερδοσκοπικό αμοιβαίο κεφάλαιο (hedge fund) που ήταν συνδεδεμένο με την αμερικάνικη τράπεζα επενδύσεων Bear Steans χρεοκόπησε. Ύστερα, στις 9 Αυγούστου μια γαλλική τράπεζα ανακοίνωσε ότι δεν μπορούσε να ξεπληρώσει όσους είχαν τοποθετήσει τα χρήματά τους σε δύο από τα ''κεφάλαια'' που της ανήκαν. Τέλος στις 17 Αυγούστου η αναταραχή σάρωσε όλες τις χρηματοπιστωτικές αγορές, σπρώχνοντας τις κεντρικές τράπεζες σε ένα πρώτο μεγάλο κύμα παρεμβάσεων».*[9]

Υπό αυτήν την έννοια, η 14 Σεπτέμβρη του 2008 ήταν το έναυσμα της μεγάλης οικονομικής κρίσης, καθώς επίσης το αποτέλεσμα όλων των προηγούμενων προειδοποιητικών δυσλειτουργιών του οικονομικού συστήματος. Οι τράπεζες άρχισαν να μην έχουν εμπιστοσύνη η μία στην άλλη και

8 Δ. Λιβιεράτος, *«Η κρίση της οικονομίας»*, περιοδικό Η Κρίση, Απρίλιος-Ιούνιος 2009, τεύχος 7, σελ. 34-35.

9 Chris Harman, ό.π., σελ. 50.

να μην δανείζονται μεταξύ τους, η διατραπεζική αγορά σταμάτησε να δίνει δάνεια, οι επιχειρήσεις δεν μπορούσαν να λειτουργήσουν, σταμάτησαν να πληρώνουν και ξεκίνησαν απολύσεις προσωπικού, ενώ με τη γενικευμένη κρίση εμπιστοσύνης οι τράπεζες είδαν τις μετοχές τους να πέφτουν και άρχισαν οι χρεοκοπίες. Η κρίση μεταβλήθηκε σε πανικό. Και τότε επεμβαίνει το κράτος για να στηρίξει την οικονομία, να ελέγξει τους μηχανισμούς της αγοράς, να θίξει τους μισθούς των ανωτάτων στελεχών των χρηματοπιστωτικών οργανισμών και να ξεκινήσει μια διαδικασία διεθνούς συντονισμού της δράσης των κρατών, προκειμένου να αποκατασταθεί η «υγεία» της παγκόσμιας οικονομίας.

Έτσι, στις 7 Σεπτέμβρη 2008, η κυβέρνηση των ΗΠΑ προχωρεί στη μεγαλύτερη εθνικοποίηση που έχει γίνει στην παγκόσμια ιστορία για να σώσει από την κατάρρευση δύο πολύ μεγάλες εταιρείες στεγαστικής πίστης, τη Fannie Mae και τη Freddie Mac, ενώ στις 15 Σεπτεμβρίου εθνικοποίησε τη μεγαλύτερη ασφαλιστική εταιρεία της Αμερικής, την AIG. Κάτι ανάλογο έγινε όταν η κρίση πέρασε και στην Ευρώπη: στην Αγγλία η HBOΣ εξαγοράστηκε από τη Loyds TSB, η Bradford & Bingley από την Banco Santander κ.ό.κ.

Βέβαια, τα πάσης φύσεως δάνεια που δόθηκαν μέχρι το ξέσπασμα της κρίσης, χρησιμοποιήθηκαν από τους κρατούντες και ως μέσο για την υπονόμευση των κοινωνικών αγώνων και την περαιτέρω πειθάρχηση της εργατικής τάξης. Διότι, όταν το χρέος γίνεται ο βασικός τρόπος βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου των πιο φτωχών κοινωνικών στρωμάτων, τότε οι χρεωμένοι μισθωτοί αναγκάζονται να εργάζονται περισσότερο, να είναι πιο παραγωγικοί και πιο πειθήνιοι, ώστε να μπορούν να αποπληρώνουν τις δόσεις των δανείων τους.

Όμως, αυτή η τακτική του συγκεκριμένου οικονομικού μοντέλου αποδείχτηκε και η αδυναμία του. Διότι, ο χρεωμένος μισθοσυντήρητος και ο επισφαλής εργαζόμενος δεν είχαν τη δυνατότητα να πληρώσουν τα δάνειά τους, όταν οι τράπεζες άρχισαν να αυξάνουν τα επιτόκια. Αυτό, όπως είπαμε, ήταν η απαρχή της χρηματοπιστωτικής κρίσης, η οποία ταυτόχρονα ανέδειξε και ένα ακόμη στοιχείο: την αποτυχία του νεοφιλελεύθερου οικονομικού μοντέλου, το οποίο επί χρόνια διακήρυσσε και εφάρμοζε την απελευθέρωση των αγορών. Διότι, όπως αποδείχτηκε, οι μηχανισμοί της αγοράς δεν αυτορυθμίζουν την οικονομία, ιδιαίτερα σε περιόδους κρίσης. Μιας κρίσης, η οποία δεν μπορεί να αποδοθεί ούτε σε φυσικές καταστροφές ούτε σε πολέμους ούτε σε κρατικές «σπατάλες» ούτε σε εξωγενείς παράγοντες όπως είναι η αύξηση της τιμής των πρώτων υλών. Αντίθετα, είναι κρίση του χρηματοπιστωτικού τομέα, ο οποίος αποτελεί το κέντρο της λειτουργίας του οικονομικού κυκλώματος, και που η αγορά από μόνη της δεν μπορεί να ελέγξει.[10]

10 Για περισσότερα βλέπε Σ. Βλάχος, *Η ελεύθερη αγορά σε άτακτη υποχώρηση*, Κύπρος 2008.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ

της Θεοδώρας Τζανετάκη

Η μεγαλύτερη οικονομική κρίση, έπειτα από αυτή του 1929, βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη. Απειλεί να οδηγήσει σε κατάρρευση το χρηματοπιστωτικό σύστημα του πλανήτη και να σπρώξει σε ύφεση την παγκόσμια οικονομία.

Η κρίση έχει, ήδη, αρνητικές επιπτώσεις και στην υγεία των πολιτών. Πολλοί Ευρωπαίοι έχουν χάσει την εργασία τους, δεν έχουν την δυνατότητα αξιοπρεπούς στέγασης, υγιεινής διατροφής και στοιχειώδους ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Ακόμη, σύμφωνα με την προειδοποίηση του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας η χρηματοπιστωτική κρίση, πέρα από τον οικονομικό αντίκτυπο που έχει στην κοινωνία, είναι πολύ πιθανό να προκαλέσει ντόμινο ψυχολογικών διαταραχών.[1] Η κατάθλιψη, οι απόπειρες αυτοκτονίας, οι κρίσεις πανικού, τα καρδιακά και εγκεφαλικά επεισόδια, οι ημικρανίες και πολλές άλλες ψυχοσωματικές παθήσεις αυξάνονται με την ταχύτητα που πέφτει ο οικονομικός δείκτης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ιστορία του 45χρονου στελέχους επιχείρησης στο Λος Άντζελες που σκότωσε 5 μέλη της οικογένειας του και στην συνέχεια αυτοκτόνησε επειδή έμεινε άνεργος και αυτός και η σύζυγος του.[2]

Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης έρευνα του πανεπιστημίου του Κέιμπριτζ η οποία έδειξε ότι η ύφεση που πλήττει τις οικονομίες παγκοσμίως θα έχει περισσότερο αρνητική επίδραση στους άντρες σε σχέση με τις γυναίκες, καθώς η ανασφάλεια για την εργασία απειλεί την αίσθηση ανδρισμού τους. Παρόλο που στη Βρετανία χάνουν τη δουλειά τους περισσότερες γυναίκες παρά άντρες λόγω της οικονομικής κρίσης, άντρες που νομίζουν ότι θα απολυθούν ή που είναι άνεργοι είναι πιθανό να εμφανίσουν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό στρες και κατάθλιψη από τις γυναίκες. Αυτό συμβαίνει, σύμφωνα με τον κοινωνιολόγο Dr Brendan Burchell από το Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτς, γιατί παραμένει κυρίαρχο το πρότυπο του άνδρα «κουβαλητή» στο σπίτι (ιδιαίτερα έντονο στην Ελλάδα). Σύμφωνα επίσης με τον ίδιο, η μακροπρόθεσμη πτώση στην πνευματική ευεξία μπορεί ενδεχομένως να είναι χειρότερη στους ανθρώπους που βρίσκονται κάτω από την απειλή να χάσουν την δουλειά τους, παρά στους ανέργους.[3]

Ενδεικτικά της όλης κατάστασης, είναι και τα αποτελέσματα έρευνας που διεξήγαγε η εταιρία GPO για λογαριασμό της ΑΔΕΔΥ στην χώρα μας. Η έρευνα διεξήχθη σε δείγμα 1600 ατόμων την περίοδο από 4 ως 7 Μαρτίου και καταγράφει τα αδιέξοδα και τους φόβους των πολιτών για την οικονομική κρίση. Το 74,2% δηλώνει

---

1 « Η κρίση πλήττει ήδη την υγεία των Ελλήνων πολιτών» (www.mednutrition.gr – 15/4/2009).

2 Δήμητρα Διδαγγέλου : Οικονομική και ψυχολογική κρίση (Ηλεκτρονικό περιοδικό kolonaki-press.com)

3 Η οικονομική κρίση επηρεάζει περισσότερο τους άντρες (www.iatronet.gr - 10/3/2009).

ότι έχει επηρεαστεί πολύ από την κρίση ενώ το 59,9% πιστεύει ότι η κατάσταση θα χειροτερέψει. Μάλιστα το 65% εκτιμά ότι βρισκόμαστε ακόμη στην αρχή. Ωστόσο το 79,1% έχει ήδη περικόψει τα έξοδα του, ενώ τέσσερις στους δέκα από αυτούς περικόπτουν ακόμη και είδη πρώτης ανάγκης (τρόφιμα, κτλ.). Εξάλλου, περίπου ένας στους δύο ερωτώμενους (ποσοστό 44,4%) φοβάται ότι θα χάσει τη δουλειά του. Σύμφωνα με την έρευνα, οι Έλληνες εμφανίζονται ανήσυχοι για την οικονομική και επαγγελματική τους κατάσταση, αλλά και απαισιόδοξοι για τις επιπτώσεις της κρίσης. Ενδεικτικό της απαισιοδοξίας με την οποία αντιμετωπίζουν οι ερωτηθέντες το μέλλον είναι πως το 39,6% πιστεύει ότι η κρίση θα διαρκέσει από δύο ως τρία χρόνια και το 32,2% ότι θα ξεπεράσει τα τρία χρόνια.[4]

Η κρίση χτυπάει με ιδιαίτερη σκληρότητα τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού, όπως τους νέους εργαζόμενους και τους μετανάστες, οι οποίοι αντιμετωπίζουν ακόμη και τον κίνδυνο αποκλεισμού από τα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης.

Σε καιρούς κρίσης όμως, όπως αυτοί που διανύουμε ελλοχεύει ο κίνδυνος της περαιτέρω περιθωριοποίησης των κοινωνικών ζητημάτων και ζητημάτων υγείας από την πολιτική ατζέντα, σε μια προσπάθεια δημοσιονομικής εξυγίανσης.

Και όλα αυτά την ώρα που οι υγειονομικές υπηρεσίες της χώρας μας καταλαμβάνουν, σύμφωνα με την ετήσια έκθεση της «Health Consumer Powerhouse» για το 2008, την 19η θέση (με 599 βαθμούς – με άριστα το 1000) ως προς την φιλικότητα προς τον καταναλωτή, μεταξύ των 31 χωρών, στον Ευρωπαϊκό Πίνακα Κατάταξης Καταναλωτών Υπηρεσιών Υγείας.

Η θέση αυτή συνεπάγεται υποχώρηση 2 θέσεων σε σύγκριση με την προ-περασμένη χρονιά. Η Ελλάδα είναι επίσης μια από τις έξι δυτικές χώρες που υπάρχει το ζήτημα των άτυπων πληρωμών. Σύμφωνα μάλιστα με έρευνα μελέτη του Εργαστηρίου Οργάνωσης και Αξιολόγησης Υπηρεσιών Υγείας του Πανεπιστημίου Αθηνών, η οποία έχει δημοσιευθεί στο διεθνές επιστημονικό έντυπο «Health Policy», οι Έλληνες ξοδεύουν 2 δις ευρώ «κάτω από το τραπέζι», για να κλείσουν ραντεβού με γιατρό, για να παρακάμψουν τη λίστα αναμονής, για να υποβληθούν σε χειρουργική επέμβαση κλπ.[5]

Τέλος όπως προκύπτει από τα τελευταία στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας ο δημόσιος τομέας καλύπτει λιγότερο από το 60% του συνόλου δαπανών υγείας.

Η διεθνής οικονομική κρίση, κυρίως στις δυτικές οικονομίες μπορεί να οδηγήσει σε επιβράδυνση των δαπανών υγείας και να δώσει τέλος σε μια μακρά περίοδο κατά την οποία η υγειονομική δαπάνη ξεπερνούσε την ανάπτυξη του ΑΕΠ.

Μεταξύ 1990 και 2005, οι δαπάνες υγείας στις βιομηχανικές χώρες αυξήθηκαν κατά 4,5%, δηλαδή, δύο φορές γρηγορότερα από το ΑΕΠ (2,5%). Οι ρυθμοί όμως αυτοί είναι δύσκολο να συνεχιστούν σε μια εποχή με χαμηλή ανάπτυξη.[6]

---

4 Η οικονομική κρίση επηρεάζει αισθητά τους Έλληνες (www.aitoloakarnaniablogs.gr - 19/3/2009).

5 Νάνσυ Χρηστίδου : Η «Υγεία» της χώρας μας καταγράφει καθημερινά ολοένα και μεγαλύτερα χρέη – συνεχίζονται τα κωμικοτραγικά περιστατικά λόγω ελλείψεως σε όλα τα νοσοκομεία (www.pitsilidis.gr – Φύλλο 140).

6 Δ. Πανταζής : Δαπάνες Υγείας και οικονομική κρίση (www.pharminfo.gr – 13/12/2008).

Θα πρέπει λοιπόν να γίνει μια συντονισμένη προσπάθεια να προστατευτεί η υγεία του πληθυσμού.

Στα πλαίσια αυτά παρατηρείται η διαμόρφωση του προϋπολογισμού στον τομέα της υγείας της τάξεως του 8,7% για το 2009. Ταυτόχρονα:

- Προχωρά η ενίσχυση της ψυχικής υγείας και της κοινωνικής αλληλεγγύης, με το ειδικό τέλος 2% από τις προμήθειες να πηγαίνει σε αυτά.
- Προωθείται η αποκλειστική διάθεση των κονδυλίων του ειδικού λογαριασμού από το κρατικό λαχείο μόνο σε μονάδες ψυχικής υγείας και κοινωνικής αλληλεγγύης. Εξασφαλίζεται έτσι η συνέχιση της κοινοτικής χρηματοδότησης για την ψυχική υγεία στην Δ΄ Προγραμματική Περίοδο αλλά και την παράταση για το Γ΄ Κ.Π.Σ.
- Σε ό,τι αφορά στις υποδομές υγείας βρίσκονται σε εξέλιξη μια σειρά από έργα υποδομών υγείας σε ολόκληρη την επικράτεια, που αφορούν 33 κέντρα υγείας και 17 νοσοκομεία.
- Τίθεται σε πλήρη εφαρμογή ο νέος νόμος για τις προμήθειες. Υπολογίζεται ότι μέχρι το τέλος του 2009 θα εξοικονομηθούν 500 εκατομμύρια ευρώ.[7]

Τέλος σε περιόδους οικονομικής κρίσης οι πολίτες έχουν την τάση να εγκαταλείπουν την ιδιωτική περίθαλψη και να χρησιμοποιούν περισσότερο τη δημόσια. Εξαιτίας αυτού μπορούμε να πούμε ότι ο κλάδος της ιδιωτικής υγείας δεν θα μείνει ανεπηρέαστος. Η HSBC σημειώνει ότι θα υπάρξει δυσκολία στις εταιρίες του κλάδου να επιβάλουν σημαντικές αυξήσεις τιμολογίων κατά τα επόμενα χρόνια, λόγω των λιγότερων οικονομικών αντοχών που έχουν οι ασφαλισμένοι εξαιτίας της κρίσης.

Στην χώρα μας, οι προβλέψεις των στελεχών του κλάδου αναφέρουν ότι μέσα στην επόμενη διετία, η επανάληψη των υψηλών ρυθμών του παρελθόντος (που στις περισσότερες χρονιές υπερέβαιναν το 10%) θα αποτελέσει άπιαστο όνειρο. Όμως ούτε η υποχώρηση της αγοράς κρίνεται ως πιθανό σενάριο.

Η μεγαλύτερη επίπτωση στον κλάδο της υγείας από την οικονομική κρίση δεν θα προέλθει από τον όγκο των ασφαλισμένων, αλλά από την έλλειψη ρευστότητας η οποία προκύπτει κατά κύριο λόγω από τα ασφαλιστικά ταμεία τα οποία πληρώνουν με καθυστέρηση ανώτερη των 12 μηνών (π.χ. ΟΠΑΔ) αλλά και από τις ασφαλιστικές εταιρίες οι οποίες έχουν αρχίσει να πληρώνουν με μεταχρονολογημένες επιταγές διάρκειας 2-3 μηνών προσθέτοντας ένα ακόμη βάρος στη ρευστότητα των κλινικών και των διαγνωστικών κέντρων.[8]

---

7 Κωνσταντίνος Τσιάρας, 5ο Συνέδριο Διαδημοτικού Δικτύου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης Ο.Τ.Α. (3 Απριλίου 2009).

8 Στέφανος Κοτζαμάνης: Κλάδος υγείας : Πόσο θα Επηρεαστεί από την κρίση (www.euro2day.gr).

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΦΥΛΑΞΗΣ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ

Γιάννη Κουζή και Απόστολου Καψάλη

Το περιεχόμενο των παρεμβάσεων στο θέμα των εργολαβιών στο δημόσιο τομέα εξαρτάται από το πλαίσιο αρχών που επιλέγεται να υπηρετήσει, ώστε οι υιοθετούμενες αρχές να καταλήξουν στα εναλλακτικά σενάρια εφαρμογής τους και στην εξειδίκευση των συγκεκριμένων μέτρων με τα οποία θα υλοποιηθούν.

Ειδικότερα:

1. **Η κατάργηση των εργολαβιών** στον καθαρισμό και στην φύλαξη στους οργανισμούς και στις επιχειρήσεις του στενού και ευρύτερου δημόσιου τομέα αποτελούν την πρώτη απάντηση απέναντι στην άποψη για τη γενικευμένη εφαρμογή των εργολαβιών σε όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων και των εσωτερικών τους λειτουργιών στο δημόσιο τομέα, στην ανάπτυξη των πολλαπλών ταχυτήτων εργασιακών σχέσεων στους κόλπους του και στη γενικότερη προοπτική ιδιωτικοποίησής του. Η αρχή αυτή υλοποιείται με:

   α) την άμεση έκπτωση των εργολάβων στην περίπτωση των επιβεβαιωμένων καταγγελιών για παραβιάσεις, είτε συμβατικών υποχρεώσεων, είτε ιδίως της εργατικής νομοθεσίας.

   β) την κατάργηση των πρακτικών προσφυγής σε εργολαβίες με τη λήξη των εργολαβικών συμβάσεων χωρίς περαιτέρω ανανεώσεις και νέες εργολαβίες.

2. **Η επαναφορά σε καθεστώς εργασιακών σχέσεων δημοσίου τομέα** σε συνδυασμό με την κατάργηση των εργολαβιών αποσκοπεί στην καθιέρωση της συνδυαστικής σχέσης δημόσιου συμφέροντος και περιεχομένου απασχόλησης και σε αντίθεση με πρακτικές εργολάβων, που καταστρατηγούν δικαιώματα και εκθέτουν με τη στάση τους το Δημόσιο με το οποίο συμβάλλονται. Στο πλαίσιο αυτό οι σχετικές προσλήψεις των εργαζομένων γίνονται απευθείας από τον δημόσιο φορέα, που θα τους απασχολεί. Οι προσλήψεις αυτές που γίνονται μέσω ΑΣΕΠ μπορεί να είναι:

   α) είτε με καθεστώς εργασιακής

σχέσης αορίστου χρόνου ιδιωτικού δικαίου ακολουθώντας το καθεστώς απασχόλησης, που ισχύει ανέκαθεν στον ευρύτερο δημόσιο τομέα και παρέχει μεγαλύτερες δυνατότητες ένταξης σε αυτό και του αλλοδαπού εργατικού δυναμικού, που ήδη απασχολείται σε εργολαβίες.

β) είτε με καθεστώς δημοσίου δικαίου στο πλαίσιο του εναρμονισμού με τις θέσεις της ΑΔΕΔΥ για ομογενοποίηση των εργασιακών σχέσεων στο Δημόσιο και κατάργηση των ρυθμίσεων που δημιουργούν, αναπαράγουν και διαιωνίζουν τις πολλαπλές ταχύτητες εργασιακών σχέσεων σε αυτό, λύση που, όμως, θα συνεπάγεται και διακρίσεις σε βάρος μιας κατηγορίας αλλοδαπών, που ήδη απασχολούνται στις εν λόγω εργολαβικές εταιρείες.

3. **Η διατήρηση της απασχόλησης των εργαζόμενων στις εργολαβικές εταιρείες** που παρέχουν υπηρεσίες στον δημόσιο τομέα. Ο βαθμός εκπλήρωσης της αρχής αυτής εξαρτάται:

α) από την επιλογή μεταξύ των εξής δύο σεναρίων αναφορικά με το εργασιακό καθεστώς: αφενός, της σχέσεως εργασίας αορίστου χρόνου και αφετέρου αυτό του δημοσίου υπαλλήλου.

β) από την ιθαγένεια του εργατικού δυναμικού (έλληνες, αλλοδαποί κοινοτικοί, αλλοδαποί μη κοινοτικοί), παράγοντας που ακολουθεί την επιλογή ενός από τα προηγούμενα δύο σενάρια:

- το ελληνικό εργατικό δυναμικό συμμετέχει στο διαγωνισμό σε οποιοδήποτε σενάριο υιοθετηθεί.
- το αλλοδαπό κοινοτικό εργατικό δυναμικό συμμετέχει στο διαγωνισμό και στα δύο εναλλακτικά σενάρια, είτε χωρίς προϋποθέσεις, που απαιτούν την αλλαγή των υφιστάμενων νόμων (πχ πιστοποιητικό ελληνομάθειας), είτε με τη διατήρηση των προϋποθέσεων διάκρισης για ορισμένες κατηγορίες του.
- το αλλοδαπό μη κοινοτικό εργατικό δυναμικό, εφόσον η κοινοτική νομοθεσία, αν και δεν το ενθαρρύνει, δεν το απαγορεύει, συμμετέχει στον διαγωνισμό μόνο στο σενάριο των συμβάσεων αορίστου χρόνου και υπό την προϋπόθεση ότι αλλάζει ο νόμος για τη συμμετοχή αλλοδαπών στο διαγωνισμό του ΑΣΕΠ και αίρονται οι σχετικές διακρίσεις.

γ) από το σύστημα μοριοδότησης που θα προκρίνεται σε σχέση με όσους συμμετέχουν σε ένα ανοικτό και όχι κλειστό και φωτογραφικό διαγωνισμό του ΑΣΕΠ που γεννά νέα προβλήματα και νέες αδικίες. Στο σύστημα μοριοδότησης θα μπορούσαν να εντάσσονται, κατ' αρχήν:

- οι εργαζόμενοι με προϋπηρεσία στο συγκεκριμένο έργο,
- οι εργαζόμενοι σε άλλο έργο του δημοσίου γενικότερα,
- οι εργαζόμενοι στον κλάδο γενικότερα,
- οι απολυμένοι από εταιρείες που έχουν ή είχαν αναλάβει αντίστοιχο έργο στο δημόσιο.

4. **Η καθιέρωση μεταβατικών διατάξεων** είναι αναγκαία για την κάλυψη του χρονικού κενού, στην περίπτωση που αυτό υπάρξει και που δημιουργείται από τη λύση ή τη λήξη των εργολαβικών συμβάσεων μέχρι τη πρόσληψη προσωπικού μετά από τη ψήφιση των νομοθετικών αλλαγών.

   Σε αυτό το πλαίσιο και σε προσωρινή μεταβατική φάση που σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να υπερβαίνει συνολικά τα δύο χρόνια, υπάρχουν τα εξής σενάρια:

   α) η πρόσληψη από το δημόσιο φορέα του προσωπικού των εργολαβικών εταιρειών με συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου μέχρι να καλυφθεί το χρονικό κενό, λύση που αποβάλλει μεν αμέσως τους εργολάβους, αλλά διατηρεί προσωρινά την ευέλικτη εργασία στο δημόσιο, αλλά και το πρόβλημα της μη πρόσληψης των μη κοινοτικών αλλοδαπών στην περίπτωση πολιτικής βούλησης διατήρησης της απασχόλησής τους.

   β) η διατήρηση των εργολαβιών για τη μεταβατική περίοδο, λύση που διατηρεί, χωρίς περιορισμούς, το σύνολο των απασχολούμενων στους εργολάβους, αλλά διατηρεί μεταβατικά τις εργολαβίες στο δημόσιο.

Δραστηριότητες ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

➜ 17-18 Μαΐου 2009.

Το ΙΝΕ-ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ συμμετείχε (Χρ. Τριανταφύλλου) με άλλες συνομοσπονδίες μέλη της ΣΕΣ (CGTP-IN Πορτογαλίας, CC.OO Ισπανίας και KNSB Βουλγαρίας), σε συνάντηση εργασίας του Ευρωπαϊκού Συνδικαλιστικού Ινστιτούτου (ETUI) στην Σόφια της Βουλγαρίας, για την προετοιμασία κύκλου 3 σεμιναρίων συνδικαλιστικής επιμόρφωσης για νέα συνδικαλιστικά στελέχη, με τίτλο: «"Εκπαίδευση μελλοντικών ευρωπαϊκών συνδικαλιστικών στελεχών 2009-2010».

➜ 21-22 Μαΐου 2009.

Το ΙΝΕ-ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ συμμετείχε (Χρ. Τριανταφύλλου) στην διοργάνωση και υλοποίηση σεμιναρίου της Συνδικαλιστικής Σχολής της Συνομοσπονδίας Εργατών Κύπρου (ΣΕΚ) στην Λευκωσία με θέμα «Ευελιξία με ασφάλεια και Επισφάλεια στην εργασία». Το θέμα της εισήγησης του ήταν «Η επισφαλής εργασία στην Ευρωπαϊκή Ενωση - Προκλήσεις για τα συνδικάτα».

➜ 2 Ιουνίου 2009.

Συμμετοχή του ΙΝΕ (Β. Τακούδης) στην παρουσίαση της Ετήσιας Έκθεσης, *Βουλγάρικη Οικονομία και Απασχόληση 2009,* στη Σόφια, η οποία εκπονήθηκε με τη συνεργασία του Ινστιτούτου Εργασίας των Βουλγάρικων συνδικάτων και του ΙΝΕ-ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ.

➜ 7-8 Ιουνίου 2009.

Ο επιστημονικός σύμβουλος του ΙΝΕ Γ. Ρωμανιάς συμμετείχε ως εκπρόσωπος του ΙΝΕ και της ΓΣΕΕ, στο συνέδριο για το ασφαλιστικό σύστημα στην Ελλάδα. Το θέμα που εισηγήθηκε ήταν: «Οι προοπτικές της κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα».

Μια διόρθωση

Στο προηγούμενο τεύχος της ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ (τ.161, Μάιος 2009) παρουσιάζεται η μελέτη: Περιφερειακή ανάπτυξη στο Ν. Πρεβέζης, της οποίας, ο συγγραφέας είναι ο Γ. Κρητικίδης.